Kerngebied 1 – Vestingstad Tholen

Cultuurhistorie

De vestingstad Tholen heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot het begin van de 13e eeuw. Het dorp ontstond rond 1220 na de inpoldering van de **Vijftienhonderdgemetenpolder**. De gunstige ligging aan het vaarwater de **Heenetrecht** (later de Eendracht), een belangrijke handelsroute tussen Antwerpen en Dordrecht, gaf Tholen al vroeg een sterke groeiprikkel. De huidige **Hoogstraat** volgt nog altijd het tracé van de oude inpolderingsdijk.

In 1364 werd ten noorden van Tholen de **Dalempolder** ingepolderd, waardoor uitbreiding van het dorp mogelijk werd. De **Dalemsestraat**, vanaf de Verbrandestraat, ligt eveneens op een voormalige dijk. Het oudste deel van de stad ligt in de Vijftienhonderdgemetenpolder en werd de *Oude stad* genoemd. Het latere uitbreidingsgebied in de Dalempolder staat bekend als de *Nieuwe stad*.

In 1366 verleende **Jan van Blois**, Heer van Tholen, stadsrechten aan Tholen. Daarmee kreeg de stad het recht om zich te versterken met stadsmuren, grachten en wachttorens. De haven kwam binnen de ommuurde stad te liggen. Tholen had vier stadspoorten: de **Zuidpoort,** de **Oudelandsepoort**, de **Noordpoort** (later de Verbrande Poort) en de **Dalemsepoort** (later de Vossemeerse Poort).

Hoewel de verdedigingswerken al vroeg aanwezig waren, werden ze pas echt van belang tijdens de **Tachtigjarige Oorlog**. Rond 1577 verlieten de Spanjaarden Zeeland, waarna Tholen overging naar de Prins van Oranje. Uit angst voor aanvallen vanuit Brabant werden aan weerszijden van de Eendracht verdedigingswerken aangelegd.

Rond 1600 kreeg Tholen een modern vestingstelsel: brede grachten, aarden wallen, zeven bolwerken en stenen stadspoorten. Deze aanpassingen waren nodig omdat buskruit en kanonnen de middeleeuwse muren kwetsbaar hadden gemaakt. Aan de Brabantse zijde van de Eendracht werd het **kroonwerk Slikkenburg** aangelegd, als onderdeel van de vesting Tholen.

De vestingwerken speelden niet alleen een militaire rol, maar ook een bestuurlijke en economische. Via de poorten werd de toegang tot de stad gecontroleerd en werden tol en accijnzen geheven. Na de Franse tijd werd de vesting in **1814 officieel opgeheven**.

In de jaren 1840 werden grote delen van de vestingwallen omgevormd tot een **parkachtig landschap**, aangelegd als werkgelegenheidsproject. Hierbij werd gekozen voor een **Engelse landschapsstijl**, waarvan de groene wallen vandaag de dag nog steeds getuigen.

Natuurwaarden

De historische binnenstad van Tholen, met haar smalle straatjes, oude gebouwen en vestingwallen, is niet alleen cultuurhistorisch waardevol, maar herbergt ook verrassend veel natuur. Veel van deze natuurwaarden zijn verborgen te vinden in steegjes, op muren en langs achterpaadjes.

In beschutte hoekjes groeien zeldzame planten zoals **Zilte zegge** en **Stijf hardgras**. Op oude muren zijn varens te vinden, waaronder **Steenbreekvaren** en **Muurvaren**. Tussen de straatstenen groeien typische stadsplanten zoals **Straatwolfsmelk**, **Kransgras**, **Gele helmbloem** en **Kransmuur**.

Op de stadswallen verandert de beplanting met de seizoenen. In het voorjaar staan in de bosachtige delen planten als **Look-zonder-look** en **Vingerhelmbloem**, terwijl in de zomer het zeldzame **Hartgespan** bloeit.

Ook dieren weten de stad goed te vinden. In en rond de binnenstad leven vogelsoorten als **Sperwer**, **Grote gele kwikstaart**, **Dodaars**, **Keep** en **Gierzwaluw**.

Steenbreekvaren (W. Lammers)

In tuinen wordt regelmatig de vrij algemene spinnensoort **Grote steatoda** gezien. Daarnaast komt in de vestingstad de vrij zeldzame nachtvlinder **Drievlekspanner** voor.

Het openbaar groen in de vestingstad wordt – met uitzondering van particuliere tuinen – beheerd door de **gemeente Tholen**, met aandacht voor zowel cultuurhistorische als ecologische waarden.